

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-03-28

Ärendenummer GSF-2025-00262

Handläggare

Jonas Österberg

E-post jonas.osterberg@grundskola.goteborg.se

Utbildningsdepartementet

103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet SOU 2024:94 - Förstärkningsundervisning i skolan - en försöksverksamhet för fler behöriga elever

Allmänt

Förvaltningen är överlag positiv till utredningens förslag om försöksverksamhet med förstärkningsundervisning och dess inriktning, omfattning och utformning. Förvaltningen lämnar i nedanstående yttrande synpunkter särskilt på den delen av betänkandets förslag som handlar om förstärkningsundervisningens syfte och inriktning (7.1.1) samt omfattning och utformning (7.1.2). Dessutom lämnar förvaltningen yttrande över betänkandets bedömningar om permanent reglering för förstärkningsundervisning (7.2), sommarlovskola (7.3) samt Skolverket uppdrag att utvärdera extra studietid (7.4).

Utredningens förslag 7.1.1: Försöksverksamhetens syfte och inriktning (sid. 185)

Förslag: *En försöksverksamhet med förstärkningsundervisning i grundskolan ska regleras i förordning. Försöksverksamheten ska pågå i tre år, vara frivillig för huvudmännen och begränsad till ett visst antal skolhuvudmän och skolenheter. Statsbidrag ska lämnas till de skolhuvudmän som deltar. Förstärkningsundervisningen ska omfatta ett antal förstärkningstimmar. I lågstadiet och mellanstadiet ska förstärkningsundervisning bedrivas i två olika utformningar. Den ena utformningen ska innebära att ett urval elever under begränsade perioder ska ges förstärkningsundervisning utöver den garanterade undervisningstiden i ämnet enligt timplanen. Den andra utformningen ska innebära att förstärkningstimmarna används för undervisning i halvklass.*

Yttrande:

Grundskoleförvaltningen tillstyrker utredningens förslag om försöksverksamhetens syfte och inriktning.

Utredningens förslag 7.1.2: Förstärkningsundervisningens omfattning och utformning (sid. 190)

Förslag: *I försöksverksamheten ska förstärkningsundervisning kunna ges i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik. Antalet timmar för förstärkningsundervisning ska vara flest i lågstadiet. Förstärkningsundervisningen ska vara obligatorisk för eleverna och bedrivas som en del av den vanliga undervisningen.*

Totalt ska förstärkningsundervisning i lågstadiet omfatta 210 förstärkningstimmar i matematik och 320 förstärkningstimmar i svenska eller svenska som andraspråk. I mellanstadiet ska den omfatta totalt 210 förstärkningstimmar i matematik och 210 förstärkningstimmar i svenska eller svenska som andraspråk. I högstadiet ska den omfatta 210 förstärkningstimmar i matematik och 110 förstärkningstimmar i svenska eller svenska som andraspråk.

Yttrande:

Grundskoleförvaltningen tillstyrker utredningens förslag om omfattning och utformning med följande tillägg.

Förvaltningen instämmer i att förstärkningsundervisningen för tillfälligt elevurval, som föreslås ligga utöver elevernas ordinarie lektioner, riskerar att leda till långa skoldagar som vissa elever inte kommer mäta med. Denna utformning innebär att vissa elever sannolikt inte bör väljas ut för förstärkningsundervisning för tillfälligt elevurval då de inte skulle gynnas av det. Elevernas egen motivation är avgörande för deras deltagande i obligatorisk förstärkningsundervisning utanför ordinarie undervisning med längre skoldag som följd. Förvaltningen ser en risk att det kan bli svårt att motivera elever med skolmisslyckanden att delta i ytterligare obligatorisk förstärkningsundervisning. Mot den bakgrunden ser förvaltningen fördelar med halvklassundervisning där alla elever får förstärkningsundervisning vilket också kan bidra till positiva kamrateffekter, både vad det gäller elevernas lärande och motivation.

Utredningens förslag är att lärarna ska avgöra vilka elever som ska delta under en period med förstärkningsundervisning i försöksverksamheten. Här menar förvaltningen att det är viktigt att se till hela elevens situation vid bedömning om deltagande i förstärkningsundervisning, vilket kräver att lärarens bedömning sker i samråd med andra lärare och elevhälsa. Förvaltningen ser även en risk att, i likhet med annat stöd, läraren utsätts för påtryckningar från vårdnadshavare att delta eller ej, vilket kan påverka insatsens likvärdighet.

När det gäller dokumentation av förstärkningsundervisning instämmer förvaltningen i att den inte bör vara alltför omfattande. Samtidigt bedömer förvaltningen att det kan vara otillräckligt att endast notera vilka elever som deltagit. Vissa väsentliga delar, som till exempel vilket läroplansområde förstärkningsperioden handlar om, bör ingå i dokumentationen. Förvaltningen ställer sig även frågande till hur dokumentationen av förstärkningsundervisning förhåller sig till dokumentation av extra anpassningar som i åk 1–5 ska dokumenteras i elevens IUP. Utredningen hänvisar i det sammanhanget till att lärarnas arbetstid kommer att frigöras från administration i samband med den översyn som sker i *Utredningen om minskad administration och om reglering av förskollärares*

och lärares tid (U 2023:01). Det ställer i sin tur krav på att de båda utredningarna synkroniseras med varandra, för att avsedd effekt ska möjliggöras.

Utredningens bedömning 7.2: En permanent reglering för förstärkningsundervisning

Bedömning: *Efter att försöksverksamheten har avslutats bör en permanent reglering om förstärkningsundervisning med förstärkningstimmar i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik införas i grundskolan och sameskolan. Antalet förstärkningstimmar och deras fördelning bör regleras i timplanen. Även en reglering om elevernas fördelning på klasser eller grupper och om klass- och gruppstorlekar bör övervägas.*

Skolverket bör få i uppdrag att ta fram en fördelningsnyckel på skolenhetsnivå som stöd till kommunernas fördelning av resurserna till förstärkningsundervisning.

Fördelningsnyckeln bör vara stadiindelad och baseras på för stadiet relevanta kunskapsmått.

Yttrande:

Grundskoleförvaltningen delar ej utredningens bedömning om en permanent reglering för förstärkningsundervisning.

Förvaltningens bedömning är att om en permanent reglering om förstärkningsundervisning ska införas, och hur den närmare bör utformas, kan avgöras först sedan utvärderingen av försöksverksamheten visat på positiva resultat som kan motivera en permanent reglering.

Utredningens bedömning 7.3: Färdighetstränande och språkstärkande sommarlovskola för elever som behöver det

Bedömning: *Det bör införas ett statsbidrag för färdighetstränande och språkstärkande sommarlovskola för elever som behöver det. Statsbidraget och sommarlovskolan bör omfatta elever i årskurs 1–9 i grundskolan och elever på introduktionsprogrammet språkintroduktion i gymnasieskolan. Syftet med sommarlovskolan bör vara att stärka elevernas läsförmåga och läsförståelse samt utveckla deras språkkunskaper i svenska med målet att eleverna ska nå de färdigheter som behövs för nästkommande årskurs eller för behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan.*

Sommarlovskolan bör vara frivillig för elever att delta i.

Yttrande:

Grundskoleförvaltningen delar ej utredningens bedömning om färdighetstränande och språkstärkande sommarlovskola för elever som behöver det.

Det är enligt förvaltningens bedömning angeläget att, förutom extra studietid enligt bedömning 7.4, även utvärdera befintlig lovskola och om den ska finnas kvar eller ej innan den byggs ut enligt utredningens förslag. Om förstärkningsundervisning införs behöver insatser, som efter utvärdering eventuellt bedöms mindre effektiva, tas bort. Skolan är utsatt för ett stort reformtryck, och ur ett organisatoriskt, administrativt och ekonomiskt perspektiv är det inte hållbart att införa och lägga till nya reformer utan att se över och ta bort sådant som bedöms mindre effektivt.

Utredningens bedömning 7.4: Skolverket ges i uppdrag att utvärdera extra studietid

Förslag: *Regeringen ska ge Skolverket i uppdrag att utvärdera extra studietid.*

Yttrande:

Grundskoleförvaltningen ställer sig positiva till att Skolverket ges i uppdrag att utvärdera extra studietid.

Förvaltningen bedömer liksom utredningen att extra studietid bör utvärderas och, om så utvärderingen visar, på sikt avskaffas och att dessa resurser i stället används för ytterligare delfinansiering av förstärkningsundervisning. Det finns problem med extra studietid, vilket konstateras i utredningen, såsom att alla de elever som lärare och rektorer anser skulle behöva delta inte deltar och att den extra studietiden inte alltid leds av ämnesbehöriga lärare.

Konsekvenser

Förvaltningen instämmer i betydelsen av att förstärkningsundervisningen enligt utredningens förslag i huvudsak ska bedrivas av elevernas ordinarie lärare. Utredningen slår också fast att rektorer kommer behöva arbeta för att förstärkningsundervisning blir en naturlig del av skoldagen. Här ser förvaltningen en utmaning för rektorer att få till en sammanhållen skoldag för elever som ska ingå i förstärkningsundervisning.

Enligt utredningens beräkningar innebär förslag om förstärkningsundervisning, fullt utbyggt, en utökning av elevernas potentiella undervisningstid per vecka med 19 procent. Utredningen menar att nu är den rätta tidpunkten för att genomföra en reform av detta slag. Den prognosticerade minskningen av elevunderlag, och därmed minskat lärarbehov, skulle enligt utredningen täcka en mycket stor del av det ökade lärarbehov som reformförslagen innebär. Värt att notera är att även utredningen om ny lärarutbildning (SOU 2024:81), hänvisar till att minskat elevunderlag kompenserar för färre examinerade lärare i samband med skärpta förkunskapskrav. Om både föreliggande utredning och utredning om ny lärarutbildning hänvisar till att reformerna kan genomföras i och med minskat elevunderlag, så menar förvaltningen att det föreligger risk att det kan leda till lärarbrist.

Finansiering

Utredningens bedömning är att Skolverket bör ges i uppdrag att ta fram en fördelningsnyckel på skolnivå, vilket bedöms underlätta huvudmännens resursfördelning till sina skolor. Grundskoleförvaltningens erfarenheter är dock att sådana fördelningsprinciper ofta bygger på historiska data och därmed har svårt att ta hänsyn till aktuella elevströmmar eller förändringar i skolenhetsstrukturen.

Vid framtagande av fördelningsnyckel blir det avgörande vad utvärderingen visar och vilket alternativ man väljer att gå fram med. Finansiering av elevurval blir mindre kostsamt än finansiering av universell halvklass, och universell halvklass blir mer kostsamt än halvklass finansierad efter behov. Utvärdering får visa vilken modell som är mest gynnsam för eleverna, men förvaltningen menar att det är väsentligt ur ett kompensatoriskt perspektiv att resurserna riktas dit behoven är som störst.

Därför blir det avgörande att fördelningsmodellen tar hänsyn till skillnader i elevernas behov och beaktar de kommande förslagen från *Utredningen om en nationell skolpengsnorm för ökad likvärdighet (U 2023:05)*.

Göteborgs Stad Grundskoleförvaltningen